

Een archeologische profielopname op bedrijventerrein 'Gouden Driehoek' te Zuidbroek, gemeente Menterwolde (Gr.)

M.J.M. de Wit

ARC-Rapporten 2008-79

Groningen
26 juni 2008
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologische profielopname op bedrijventerrein 'Gouden Driehoek' te Zuidbroek, gemeente Menterwolde (Gr.)

ARC-Rapporten 2008-79
ARC-Projectcode 2008/226

Opdrachtgever
Dhr. R. Dijkstra te Kolham
Bevoegd gezag
Gemeente Menterwolde, geadviseerd door dr. H.A. Groenendijk,
provinciaal archeoloog van Groningen
Beheer en plaats van documentatie
Archaeological Research & Consultancy

ARCHIS nummer onderzoek
29157

Tekst
M.J.M. de Wit
Afbeeldingen
B. Schomaker & M.J.M. de Wit
Redactie
N. van Malssen

Status
definitieve versie

Autorisatie — A. Ufkes

Uitgegeven door
ARC bv
Postbus 41018
9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 26 juni 2008

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

1 Inleiding

1.1 Aanleiding voor het onderzoek

Op 3 juni 2008 werd bij toeval door de provinciaal archeoloog van Groningen, dr. H.A. Groenendijk, geconstateerd dat in de zuidoosthoek van het bedrijventerrein 'Gouden Driehoek' te Zuidbroek een grote bouwput was uitgegraven. Uit eerdere onderzoeken is gebleken dat dit plangebied archeologisch waardevol is. Onder meer zijn hier resten van een aantal steenhuizen en van baksteenproductie aangetroffen, te dateren in de Late Middeleeuwen (Groenendijk & Molema 1998).¹ Het bevoegd gezag, de gemeente Menterwolde, had op grond van deze onderzoeken bepaald dat bij het graven van bouwputten aandacht aan de archeologie moet worden besteed. In het profiel van de betreffende bouwput werd een laat-middeleeuwse kavelsloot herkend. De provinciaal archeoloog besloot, samen met de gemeente Menterwolde, dat dit profiel gedocumenteerd moest worden. Dit onderzoek vond plaats op 9 juni 2008 en werd uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis en mw. drs. M.J.M. de Wit van Archaeological Research & Consultancy (ARC bv). Opdrachtgever voor het onderzoek was dhr. R. Dijkstra uit Kolham.

1.2 Ligging van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied ligt in de zuidoosthoek van bedrijventerrein 'Gouden Driehoek' te Zuidbroek, aan een nieuwe verbindingsweg tussen de Unescoweg en de EG-weg en parallel aan het Winschoterdiep (afb. 1).

1.3 Objectgegevens

Provincie	Groningen
Gemeente	Menterwolde
Plaats	Zuidbroek
Toponiem	Gouden Driehoek
Kaartblad	7H
Coördinaat	254.500/576.340
Periode	Late Middeleeuwen
Type object	Kavelsloot
Type bodem	Dollardklei op veen op zand
Geomorfologie	Vlakte getijafzettingen

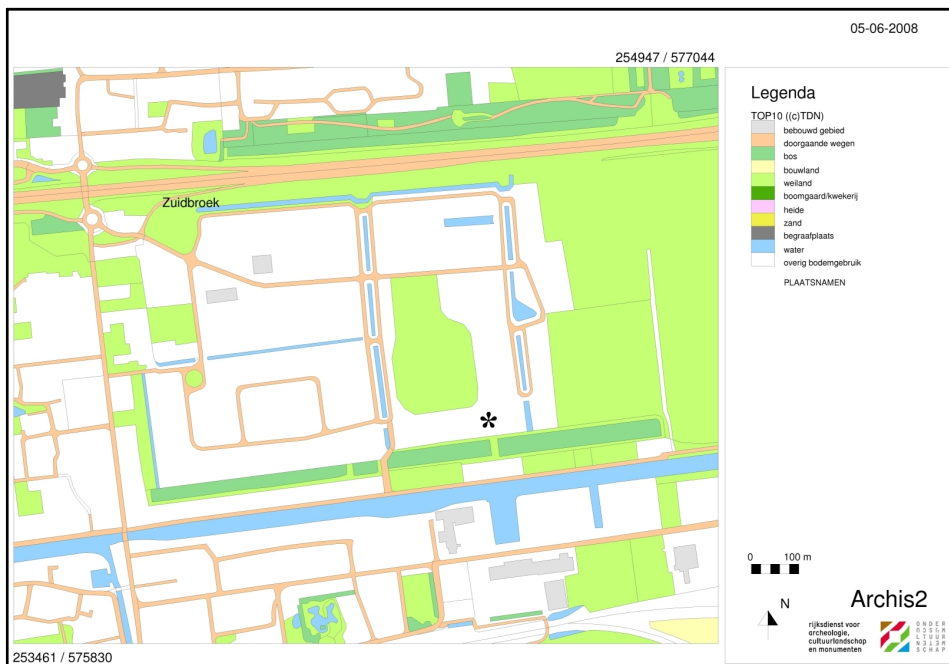
1.4 Doel van het onderzoek

Het onderzoek moest antwoord geven op de volgende onderzoeksvraag, zoals deze is vermeld in het Programma van Eisen (PvE), opgesteld door mw. drs. M.J.M. de Wit van ARC bv en goedgekeurd door dr. H.A. Groenendijk, provinciaal archeoloog van Groningen:

1 Dateert deze kavelsloot van vóór of tijdens de Dollardinundatie, aan het einde van de Middeleeuwen?

---

¹En zie ook: Molema, J., 1999. AAO Bedrijventerrein Gouden Driehoek. RAAP-briefrapport 1999-1770/MV.

Afbeelding 1 Topografische kaart van de onderzoekslocatie (aangegeven door een sterretje). Bron: Rijksdienst voor Archeologie, Cultuurlandschap en Monumenten, Archis II.

1.5 Werkwijze

Ter plaatse van de kavelsloot werd in het westprofiel van de bouwput een stuk van ca. 7 meter breed opgeschoond, gefotografeerd, getekend (schaal 1:20) en beschreven.

2 Resultaten

Het gedocumenteerde profiel bestaat van boven naar onderen uit (afb. 2 en 3):

- bouwvoor
- Dollardklei
- veen
- dekzand, C-horizont

De bouwvoor bevat veel puin (laatmiddeleeuwse bakstenen, dakpannen) dat van elders is aangevoerd. In het pakket lichtgrijze Dollardklei is een tweedeling te zien. De bovenste laag bevat veel plantenresten, terwijl de onderste laag wat vermenging met het eronder liggende veen laat zien. De kavelsloot is door het onderste pakket heen gegraven, het bovenste pakket dekt de sloot af. De sloot heeft drie vullingen: een donkergrijs kleilaagje op de bodem, geel fijn zand aan de westkant en verder een rommelige laag van (grote brokken) klei met zand, met name aan de oostkant. Het gele fijne zand lijkt doelbewust in de sloot te zijn gestort om de sloot te dempen (afb. 4). De rommelige laag is het gevolg van verspoeling. Hierdoor lijkt de sloot in het profiel ook breder dan hij in werkelijkheid is geweest. Te oordelen naar de breedte van de ingraving in het veen heeft de sloot een breedte gehad van ca. 1,75 m (zie afb. 2). Het feit dat de sloot ook in het oostprofiel zichtbaar is, geeft aan dat de kavelsloot een oost-west oriëntatie heeft gehad.

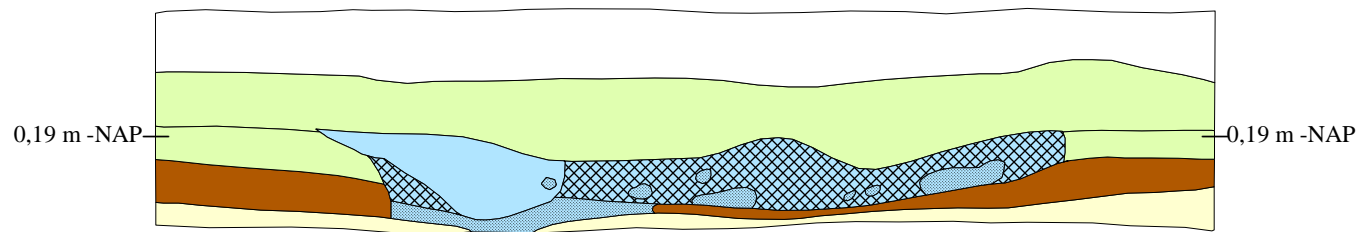
3 Conclusie

Uit het onderzoek blijkt dat de kavelsloot is gegraven nadat het gebied al eens door de Dollard is overstroomd. Op een gegeven moment is de sloot gedempt en weer overstroomd door de Dollard. Deze laatste overstromingen vonden plaats in de tweede helft van de 15e eeuw, toen de Dollard definitief bezit nam van dit gebied (Groenendijk & Molema 1998, p. 93). De eerdere Dollardoverstromingen, waarvan de afzettingen te zien zijn in het onderste kleipakket in het profiel, moeten ook in de 15e eeuw moeten worden gedateerd maar dan in de eerste helft.² De kavelsloot dateert derhalve ook uit de eerste helft van de 15e eeuw. Het antwoord op de in het PvE gestelde onderzoeksvraag (zie paragraaf 1.4) luidt daarom dat de kavelsloot tijdens de Dollardinundatie kan worden gedateerd.

²Schriftelijke mededeling dr. H.A. Groenendijk.

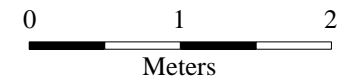
4 Samenvatting

Bij een profielopname in een bouwput op bedrijventerrein 'Gouden Driehoek' is een oost-west georiënteerde kavelsloot aangetroffen. De kavelsloot is gegraven in de onderste laag klei die is afgezet bij de overstromingen in dit gebied van de Dollard in de Late Middeleeuwen. Nadat de sloot is gedempt, is het gebied weer overstroomd door de Dollard, getuige het bovenste pakket Dollardklei dat over de sloot heen ligt. Dit bovenste pakket Dollardklei wordt gedateerd in de tweede helft van de 15e eeuw. De sloot kan in de eerste helft van de 15e eeuw worden geplaatst.

Legenda

	Bouwvoor		Sloot, klei
	Dollardklei		Veen
	Sloot, gestort zand		Dekzand
	Sloot, klei en zand, rommelig, verspoeld		NAP-hoogte

Afbeelding 2 Gedocumenteerd westprofiel. Kaart: B. Schomaker.

Afbeelding 3 Het gedocumenteerde westprofiel. Foto: M.J.M. de Wit.

Afbeelding 4 Detail van de kavelsloot: het gele fijne zand waarmee de sloot is gedempt. Foto: M.J.M. de Wit.

Literatuur

Groenendijk, H.A. & J. Molema, 1998. Een middeleeuws steenhuis op bedrijventerrein 'De Gouden Driehoek' te Zuidbroek (Gr.). *Paleo-Aktueel* 9, pp. 88–93.